

Bugete fără secrete

Date. Analize. Politici

www.localbudgets.viitorul.org

www.viitorul.org
www.localtransparency.viitorul.org

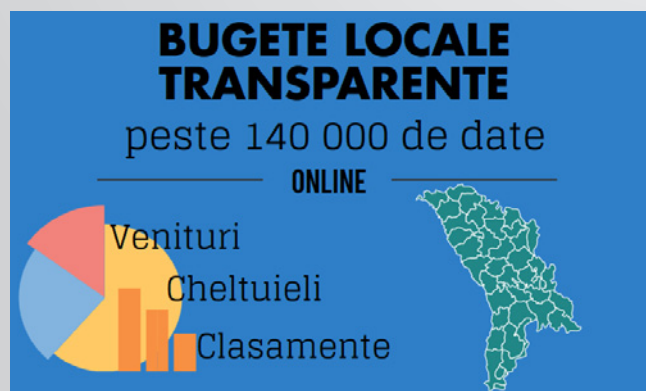
INEKO
Institute for Economic and Social Reforms

Slovak Aid

Localități transparente, competitive și sustenabile financiar

Căror localități din R. Moldova le pasă mai mult de bugetul lor? Care este structura cheltuielilor bugetare ale acestora? Cum își gestionează bugetul localitățile din apropiere? Cum lucrează primarii și ce decizii iau? Răspunsurile la aceste întrebări, dar și la multe altele, pot fi găsite pe portalul localbudgets.viitorul.org. Acest portal publică datele relevante privind gestionarea tuturor celor 898 de orașe și sate din R. Moldova, dar și a celor 32 de raioane începând cu anul 2012. Datele pot fi împărțite în trei categorii: administrativ-geografice, date financiare introduse și indicatori financiari. Portalul le permite utilizatorilor să vizualizeze profilurile tuturor orașelor, satelor și raioanelor în parte, precum și ale tuturor orașelor și satelor din raion, să compare rezultatele și să creeze grafice personalizate ale orașelor și satelor conform indicatorilor selectați. Accesul sporit la aceste date va îmbunătăți managementul financiar al autorităților publice locale din R. Moldova, motivând primarii să ia decizii în mod transparent și deschis.

TOPURI: Cele mai mari cinci sate, cinci orașe și cinci raioane din R. Moldova

03

RAPORT: Autoritățile locale, restanțiere la capitalul transparență; Robert Kirnag, Ambasadorul Slovaciei în R. Moldova: „Democrația nu va exista fără guvernare locală deschisă, fără cetățeni activi și convingători”

05

GUVERARE DESCHISĂ: Deciziile municipale, mai aproape de cetățenii din Bălți; Proiectele din orașul Călărași sunt înscrise într-un registru electronic unic; Căușeniul, conectat la licitațiile electronice

08

INTERVIU: Veaceslav Ioniță: „Orice autonomie fără o responsabilizare poate fi un factor de corupție”

13

OPINII: Mihai Manoli, dr. în economie, conferențiar universitar ASEM: „Platforma local-budgets.viitorul.org instituie un control”

16

TOPURI

Cele mai mari cinci sate, cinci orașe și cinci raioane din R. Moldova

Capitala R. Moldova, Chișinău, este orașul cu cei mai mulți locuitori, Congaz din Găgăuzia - satul cu cel mai mare număr de locuitori, iar UTA Găgăuzia - unitatea teritorial-administrativă de nivelul doi din R. Moldova cu cei mai numeroși locuitori.

Potrivit datelor prezentate pe localbudgets.viitorul.org, în Chișinău sunt înregistrați 638 815 locuitori, în Congaz - 11 644, iar în UTA Găgăuzia - 154 047 de locuitori.

Orașul Chișinău este localitatea și cu cel mai mare buget - cheltuieli de peste 2,9 miliarde de lei. Capitala este urmată de mun. Bălți cu un buget de peste 394,6 milioane de lei și 122 565 de locuitori, Cahul - cheltuieli de peste 68 de milioane de lei și 37 217 locuitori, orașul Soroca - peste 37 de milioane de lei și 35 276 de locuitori, Ungheni - 85

de milioane de lei și 32 807 locuitori, Orhei - 58 de milioane de lei și 25 638 de locuitori etc.

Top cinci cele mai mari sate din R. Moldova este completat după Congaz de comuna Costești din raionul Ialoveni - 11 263 de locuitori și un buget de peste 21,6 milioane de lei, Băcioi, suburbie a capitalei - 11 164 de locuitori și un buget de peste 16,4 milioane de lei, Trușeni - 10 536 de locuitori și 16,7 milioane de lei, Cărpini din raionul Hâncești - 10 330 de locuitori și un buget de 8,5 milioane de lei.

După UTA Găgăuzia, cel mai numeros raion este Cahul - 117 598 de locuitori, urmat de Hâncești - 116 898 de locuitori, Orhei - 113 401 cetățeni și Ungheni - cu 107 755 de locuitori.

Topuri

Zece cele mai transparente și zece cele mai opace APL

Majoritatea administrațiilor publice locale din R. Moldova nu-și consultă locuitorii atunci când ia decizii, drept urmare participarea cetățenilor în procesul decizional este minimă, iar conflictul de interese predomină în gestionarea treburilor locale.

Aceasta este concluzia experților IDIS „Viitorul”, care au analizat gradul de transparență a 50 de localități din R. Moldova și au întocmit raportul de monitorizare „Guvernare locală deschisă pentru cetățeni activi și informați”, prezentat public pe 11 octombrie 2016. Localitățile au fost examinate în baza a nouă criterii de transparență și nicio administrație publică locală nu a atins cele 100 de puncte maxime posibile.

Cele nouă criterii de transparență sunt: I - accesul la informație; II - participarea în procesul decizional; III - achizițiile publice; IV - administrarea proprietății publice; V - bugetarea; VI - resursele umane; VII - etica profesională și conflictul de interese; VIII - serviciile sociale; IX - investițiile, întreprinderile municipale și participarea în societățile comerciale.

Raisa Lozinschi

Primăriile cu cel mai mare punctaj:

	LOCALITATEA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	TOTAL	CLASA
1	Cimișlia	14,5	12,0	2,0	5,0	12,0	0,5	2,0	4,0	2,0	54,0	C+
2	Chișinău	11,5	13,0	4,0	6,0	8,0	3,0	1,5	3,0	2,0	53,0	C+
3	Cahul	14,5	14,3	2,0	5,0	12,0	0,0	1,0	0,0	1,0	49,8	C
4	Fălești	13,0	10,0	3,6	6,0	12,0	0,0	0,0	1,5	1,0	47,1	C
6	Ungheni	8,7	11,6	4,0	5,0	6,0	3,0	1,5	1,5	3,5	44,8	C-
5	Soroca	13,5	8,5	4,0	6,0	5,0	1,0	1,0	3,0	2,0	44,0	C-
7	Bălți	11,0	13,6	2,0	5,0	8,0	0,0	1,0	1,5	0,0	42,6	C-
8	Orhei	12,5	15,0	0,0	5,5	1,0	3,0	0,5	1,5	3,0	41,5	C-
9	Călărași	12,0	8,8	4,0	3,5	4,5	2,0	1,0	1,5	3,0	40,3	C-
10	Drochia	14,5	9,6	1,6	5,0	4,5	2,5	1,0	0,0	1,0	39,7	D+

Primăriile cu cel mai mic punctaj:

	LOCALITATEA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	TOTAL	CLASA
41	Sângera	0,5	2,0	0,0	3,5	2,0	1,0	1,0	0,0	1,0	11,0	E-
42	Vulcănești	1,5	4,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,5	0,0	0,0	10,0	E-
43	Hâncești	1,0	6,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0	F
44	Strășeni	4,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	1,5	0,0	0,0	7,5	F
45	Sângerei	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	5,5	F
46	Băcioi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
47	Baurci	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
48	Cărpineni	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
49	Congaz	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
50	Otaci	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

RAPORT

Autoritățile locale, restanțiere la capitolul transparență

Republica Moldova dispune de cadru legal necesar pentru asigurarea accesului cetățenilor la informațiile publice și participarea acestora la procesul decizional, însă acesta nu funcționează eficient la nivel local. În țara noastră există primării care nu au încă pagini web oficiale pe care să publice deciziile cu privire la activitatea autorităților publice locale, iar cetățenii nu participă la procesul decizional.

Aceasta este una dintre concluziile raportului de monitorizare „Guvernare locală deschisă pentru cetățeni activi și informați”, elaborat de experții IDIS „Viitorul”.

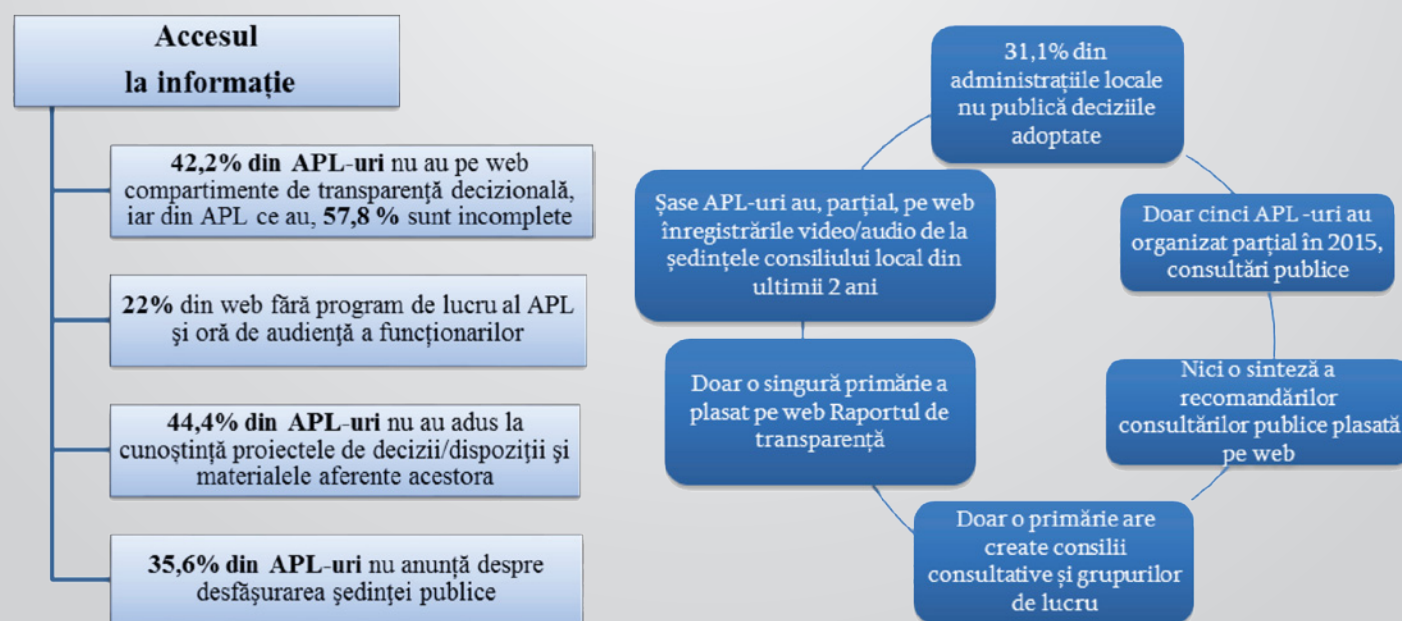
APLICÂND EXPERIENȚA SLOVACĂ, 50 cele mai mari localități din R. Moldo-

va (38 de orașe și 12 cele mai mari sate) au fost evaluate și clasate în următoarele nouă criterii de transparență: accesul la informație, participarea în procesul decizional, bugetarea locală, organizarea și desfășurarea achizițiilor publice, administrarea proprietății publice, etica profesională și conflictul de interese, resursele umane, serviciile sociale, investițiile, întreprinderile municipale și participarea în societățile comerciale.

Punctajul maxim pentru administrația unei localități, incluzând toate zonele, a fost de 100 de puncte, iar cele mai transparente autorități publice locale s-au dovedit a fi orașele Cimișlia - 54 de puncte, Chișinău - 53 de puncte și Cahul - 49,8 puncte.

„O administrare eficientă înseamnă o administrare transparentă. Iar prezentul clasament reprezintă o motivație pentru autoritățile locale ca să depășească problemele de consultare pe care le au cu cetățenii și să activeze într-un mod deschis și să ofere acces la informațiile de interes public”, a spus Viorel Pârvan, autorul raportului și expert al IDIS „Viitorul”.

Potrivit expertului, șapte localități din cele monitorizate nu au pagini web, iar în cazul a 57,8% din celelalte accesul la informație este parțial. Totodată, 42,4% din localități nu au compartimente dedicate transparenței decizionale și numai primăria orașului Cimișlia a publicat declarațiile cu privire la venituri și proprietate

ale primarului, viceprimarilor și funcționarilor publici.

De asemenea, doar 35,6% din localități anunță despre desfășurarea ședințelor publice și numai cinci localități au utilizat, în 2015, pagina web pentru a consulta cetățenii cu privire la luarea unor anumite decizii.

NICIO ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ DIN R. MOLDOVA nu are pe pagina web o arhivă a achizițiilor publice

efectuate în ultimii doi ani și numai primăria Călărași a publicat toate contractele de achiziție din 2015.

Studiul IDIS „Viitorul” mai relevă faptul că 31,9 la sută din localități nu publică deciziile adoptate, iar 37% o fac selectiv.

Autorul studiului, Viorel Pârvan, recomandă autorităților locale să-și creeze pagini oficiale noi sau să le reconstruiască pe cele existente, să consulte proiectele de decizii cu

cetățenii și să publice sinteza recomandărilor, să creeze consilii consultative și grupuri de lucru care participă la procesul decizional, să elaboreze un Regulament despre modalitățile de acces al cetățenilor în sala unde se desfășoară o ședință publică, să asigure transparența la toate etapele de achiziții publice, să aprobe Coduri de etică pentru aleșii locali și angajații autorităților administrației publice locale.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Igor Munteanu, director executiv al IDIS „Viitorul”:

„Practici pozitive”

„Am creat acest raport, deoarece credem că este necesar ca autoritățile locale să înțeleagă cum poate fi consolidată încrederea cetățenilor în ceea ce fac ele. Nu există nicio localitate cu date ideale. Nu există niciun model absolut, pentru că fiecare localitate are performanțele și lipsurile sale, iar obiectivul acestui raport este de a difuza practicile pozitive și de a promova ideea că, pentru a fi mai atractive pentru partenerii de dezvoltare, primăriile trebuie să dezvolte calitățile de a servi interesului public, de a fi transparente și a avea instrumente care să asigure credibilitatea cetățeanului. Fără aceste elemente, nu poate exista progres la nivel național”.

Robert Kirnag, Ambasadorul Slovaciei în R. Moldova:

„Guvernare locală deschisă”

„Democrația nu poate impusă din sus în jos, ci invers, de la nivel local. Democrația nu va exista fără guvernare locală deschisă, fără cetățeni activi și convingători. În timpul vizitelor de studiu în Slovacia, îi invităm pe primarii din R. Moldova să viziteze orașele mici și să le arătăm că, de exemplu, calitatea vieții în aceste localități poate fi mai bună decât în capitală”.

Peter Golias, directorul INEKO:

„Măsuri anticorupție”

„Publicul are nevoie de informație și transparența este condiția de bază pentru un control public de succes. Obiectivele pe care le urmărește proiectul nostru este să identificăm cazurile de corupție la nivel local, să informăm publicul despre competitivitatea regiunilor din R. Moldova și să avem cât mai multe autorități locale care implementează măsuri anticorupție”.

GUVERNARE DESCHISĂ

Transparența locală din mediul online,
în activitatea zilnică a primăriei

O guvernare locală durabilă este o guvernare deschisă. Aceasta, la rândul ei, stimulează participarea celor guvernanți la deciziile pe care le ia administrația. La polul opus, însă, într-o guvernare complet închisă, informațiile rămân doar pe hârtie, iar cetățenii sunt doar niște spectatori, nu și actori activi. Autoritățile publice locale din R. Moldova pot și trebuie să devină deschise față de cetățeni, iar primele lecții pot fi luate chiar de la promotorii transparenței locale.

Ana – Maria Veverița

GUVERNARE DESCHISĂ

Deciziile municipale, mai aproape de cetățenii din Bălți

Autoritatea publică locală din municipiul Bălți este singura dintre cele 50 analizate în cadrul inițiativei „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar”, care are plasată pe pagina sa web oficială (balti.md) Raportul de transparență pentru anul 2015 care conține numeroase date statistice. Cel mai ridicat nivel de transparență îl au capitolele „Accesul la informație”, „Vânzarea proprietății publice” și „Bugetarea”.

„Clasamentul transparenței locale stimulează autoritățile locale să tindă spre un rezultat mai bun și, astfel, va crește nivelul de încredere a cetățenilor în aceste instituții, dar și va îmbunătăți participarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor”, este de părere Irina Serdiuc, secretara Consiliului municipal.

Potrivit portalului <http://local-transparency.viitorul.org>, Primăria municipiului Bălți este apreciată cu 11 puncte din 16 posibile în ceea ce privește accesul la informație. Pagina web oficială a autorității locale dispune de compartimentele „Transparența” și „Consultări publice”, secțiuni ce includ informații necesare privind procesul decizional, convocarea ședințelor Consiliului municipal, iar publicul poate afla, accesând site-ul, cine sunt consilierii locali și funcționarii publici cu care interacționează. În același timp, site-ul transparenței locale mai arată că bugetul municipal din orașul Bălți din ultimii ani a fost supus consultărilor publice și este disponibil online, fapt pentru care autoritatea publică locală a obținut

la capitolul „Bugetare” opt puncte din 12 posibile.

Odată cu venirea la guvernare a unui nou primar, Primăria municipiului Bălți se mândrește și cu o nouă pagină oficială: www.balti.md, punând accent pe secțiunile care fac referință la participarea publicului în procesul decizional și la transparența licitațiilor publice. Totodată, în premieră pentru țara noastră, reprezentanții locali din Bălți au creat o platformă care include toate deciziile Consiliului municipal și ale primarului începând cu anul 2013 - <http://www.monitoruldebalti.md>.

Primăria municipiului Bălți este poziționată a șaptea în top 50 cele mai transparente localități din R. Moldova. Aceasta a obținut 43 de puncte din maximum 100.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

GUVERNARE DESCHISĂ

Proiectele din orașul Călărași sunt înscrise într-un registru electronic unic

Si Primăria orașului Călărași este în top 10 cele mai transparente autorități publice din R. Moldova. Doar autoritatea publică locală de aici a publicat pe pagina web contractele de achiziții publice încheiate în anul 2015, fapt pentru care a obținut unul din cele mai ridicate punctaje (12 din 16) la capitolul „Accesul la informație”. Totodată, Primăria orașului Călărași este fruntașă în ce privește transparența investițiilor și participarea în societățile comerciale. Pe pagina <http://calarasi-primaria.md/>, cetățenii orașului pot accesa Registrul electronic de evidență a proiectelor, pot vedea cum arată Planul Urbanistic General sau care sunt prioritățile Strategiei de dezvoltare socio-economică pentru următorii patru ani.

De curând, pagina oficială a Primăriei orașului a fost completată cu noi informații privind achizițiile publice,

proiectele implementate de Primărie și audierile publice desfășurate în ultima perioadă.

Primarul de Călărași, Nicolae Melnic, a accesat portalul www.localtransparency.viitorul.org ca să vadă unde se situează instituția pe care o conduce.

„Am fost curios să accesez website-ul pentru a vedea clasamentul primăriei noastre și a ne da seama unde mai avem de lucrat. Este un site util și încurajăm astfel de inițiative. Consider că acest portal este doar binevenit, pentru a face mai transparente și prietenoase informațiile pentru cetățeni”, spune primarul.

Autoritatea publică locală din orașul Călărași a obținut 40 de puncte din totalul de 100, conform <http://localtransparency.viitorul.org>.

GUVERNARE DESCHISĂ

Căușeniul, conectat la licitațiile electronice

Peste scurt timp, Primăria orașului Căușeni va trece la achiziții publice electronice, iar cetățenii vor avea acces la contractele de achiziție publică și vor putea monitoriza utilizarea banilor publici. Până atunci, însă, pe pagina oficială a Primăriei orașului Căușeni este plasată informația cu privire la ședințele Consiliului orașenesc și creată o secțiune dedicată procesului decizional.

Deși despre aceste schimbări se discuta de ceva timp în cadrul autorității locale, concluziile Raportului de monitorizare a transparenței guvernelor locale i-a motivat pe reprezentanții primăriei să realizeze aceste acțiuni cât mai curând, pentru a-și îmbunătăți nivelul de transparență.

„Am observat, atât în raport, cât și pe site-ul <http://localtransparency.viitorul.org>, la care capitele stagnea-

ză nivelul de transparență în cadrul primăriei Căușeni, iar la o parte din ele deja se lucrează, iar altele urmează a fi îmbunătățite”, spune primarul orașului Căușeni, Grigore Repeșciuc.

Tot el consideră că autoritățile publice locale din R. Moldova au nevoie de un top online al transparenței pentru a studia situația din alte primării și a vedea la ce nivel e transparența în autoritatea pe o reprezintă, a folosi ce e bun și a evita greșelile pe care le fac alte primării. „Sugerăm ca informația de pe portal să fie actualizată periodic (cel puțin anual), cu scopul a atrage și alte primării în acest proiect”, mai adaugă edilul.

Portalul privind transparența bugetelor locale s-a dovedit util pentru Primăria Căușeni, zice Grigore Repeșciuc: „În special am fost interesați de indicatorii de transparență ai Primăriei Căușeni, site-ul oferind posibilitatea

de a compara. Am analizat primăriile fruntașe și codașe din clasament, în special pentru bunele practici folosite și experiențele negative, cele din urmă pentru a fi evitate și a nu repeta ce au făcut alții rău”.

Primăria orașului Căușeni ocupă poziția a 12-a (clasat cu D+) din cele 50 de cele mai mari localități din Republica Moldova, arată portalul <http://localtransparency.viitorul.org>. Cel mai transparent capitol de la această instituție este bugetarea. Astfel, proiectul de buget pentru anul 2016 a fost supus consultărilor publice, iar bugetul orașului pentru cel puțin ultimii trei ani este disponibil pe pagina oficială a autorității publice locale: <http://www.primaria.causeni.org>. Primăria, însă, mai are de lucru la capitolele „Etica profesională”, „Resurse umane” și „Investiții și întreprinderi municipale”.

GUVERNARE DESCHISĂ

Un cetățean informat este un cetățean puternic la Chișcăreni

Începând cu luna decembrie 2015, cetățenii comunei Chișcăreni sunt conectați online la deciziile pe care le iau consilierii comunali. Ei pot urmări pe canalul de Youtube al Primăriei toate ședințele publice care au loc și să vină ulterior cu întrebări sau recomandări către aleșii locali. Filmarea ședințelor Consiliului comunal îi face pe consilierii

locali mai responsabili. Buna practică a fost posibilă datorită unui grant de trei mii de dolari, oferit de PNUD.

„Oamenii sunt deprinși să știe totul și să vadă totul, mai ales ce decid consilierii. Și, prin intermediul acestei practici, am dorit să informăm cetățenii din comună și băștinașii, care acum se află în diferite colțuri ale lu-

mii, despre activitatea administrației publice locale, ca să cunoască probleme pe care le avem și să se implice în luarea deciziilor. Filmarea ședințelor publice este un pas înainte spre transparență. Un cetățean informat este un cetățean puternic”, este de părere Silvia Țurcanu, primărița comunei Chișcăreni.

INTERVIU

Veaceslav Ioniță: „Orice autonomie fără o responsabilizare poate fi un factor de corupție”

Scoaterea în public a datelor care vizează activitatea autorităților publice locale din R. Moldova va crea, la un moment dat, un autocontrol al acestora, fapt care va contribui la reducerea corupției, iar cetățeanul va ști cum este guvernat. De această părere este expertul IDIS „Viitorul”, Veaceslav Ioniță, care vorbește, în interviul de mai jos, despre importanța inițiativei „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar”, implementată de IDIS „Viitorul” în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO).

Raisa Lozinschi

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Dle Ioniță, de ce credeți că în R. Moldova este important să avem o transparență a finanțelor publice, a bugetelor locale?

Instrumentul pe care îl dezvoltă IDIS „Viitorul” și pe care îl apreciază și Ministerul Finanțelor compensează, de fapt, lipsa altor mecanisme de control și monitorizare a tot ce înseamnă bugete locale.

Acum patru-cinci ani, bugetele locale erau o matrioșcă, atunci când bugetul primăriilor era dependent de cel al raionului, iar ultimul - de bugetul Guvernului. Atunci era un control total, fiindcă se dădeau banii după indicatori. Curtea de Conturi și Inspekția Financiară reușeau să meargă să verifice anumite instituții, gradul de autonomie financiară era aproape nul. Aprobarea bugetelor locale de către consilii era practic o formalitate, fiindcă trebuiau să aprobe cifrele transmise de sus.

În prezent, noi ne confruntăm cu un proces nou, extrem de important pentru R. Moldova, când crește gradul de autonomie locală. Sistemul de finanțe publice locale este în prezent în așa fel construit, încât, potrivit legii, satele și raioanele primesc anumite cote de impozite, anumite transferuri, ce constituie compensări pentru cei mai săraci, iar mai departe începe procesul de autonomie locală.

Orice autonomie fără o responsabilizare poate fi un factor de utilizare contrar destinației a banilor și așa apare corupția.

Și cum responsabilizăm primarii care cer și consideră extrem de importantă autonomia locală?

Noi trebuie să încurajăm autonomia locală, ca autoritățile locale să aibă dreptul să decidă cum să utilizeze banul public, dar această autonomie trebuie să fie urmată și de un control.

Controlul poate fi în diferite forme. Curtea de Conturi nu reușește, evident, să efectueze controale la toate instituțiile. Pe an, aceasta reușește s-o facă în maximum 40 - 50 de entități publice. Noi avem aproape 900 de primării, 35 de unități de nivelul doi, sute de întreprinderi, în total Curtea de Conturi având de verificat peste 2 000 de instituții publice. Deci, i-ar trebui cam 50 de ani ca să le verifice pe toate măcar o dată.

De aceea, atunci când s-a a apărut ideea de autonomie locală, s-a insistat asupra unui mecanism de control intern. El nu a fost creat nici până astăzi, se lucrează și cred că abia în doi-trei ani va fi creat.

Până atunci, autoritățile publice locale vor fi în afara controalelor?

Nu. Acest vacuum de control este compensat de ceea ce a creat IDIS „Viitorul” și anume un mecanism de transparență și monitorizare de către societate a cheltuiirii banului public.

Colegii noștri din Slovacia care ne ajută în acest proces au văzut un lucru clar - doar transparentizarea și doar scoaterea în spațiul public a informației privind orice proces care are loc într-o primărie scade dramatic înclinația spre corupție. Nu este nevoie să faci prea multă știință. Este de ajuns să luăm un bun care este cumpărat cel mai des de primării, tonerul, de exemplu, sau hârtia și să indicăm prețurile pe care le achită primăriile. Aici vom vedea că unii primari le cumpără cu o mie de lei, alții cu două, iar ceilalți chiar și cu 700 de lei. Mai departe, societatea, procuratura ar trebui să pună întrebări.

Acest mecanism va crea, la un moment dat, un autocontrol al autorităților, fiindcă ele vor ști că aceste date nu vor mai putea fi ascunse.

Ce va avea de câștigat cetățeanul simplu care va accesa platforma localbudgets.viitorul.org?

Eu nu pot să zic că cetățeanul va avea acces la informație în fiecare zi. Este de ajuns ca un expert să ia și să analizeze volumul contractelor de achiziții și să scoată în evidență anumite lucruri. Cetățeanul va fi, în acest caz, consumator indirect al informației.

În Polonia, de exemplu, salariul primarului nu este fixat de către Guvern, așa ca la noi. Acolo este o autonomie totală și Consiliul local decide ce salariu va avea primarul. Spre exemplu, salariul primarului de Varșovia este mai mare de cinci ori decât al președintelui țării. Dar tu ești obligat să publici toată informația și acest fapt creează o presiune asupra celui care își stabilește salariul.

Iată în R. Moldova am insistat ca funcționarii să-și facă publice veniturile. 22 000 o fac, problema nu se rezolvă deodată, dar există presiunea publică și acesta-i un lucru bun.

Poate doar câțiva oameni din sat vor accesa informația, dar cel mai important este faptul că experții, liderii de opinie sunt cei care au posibilitatea să verifice și să informeze societatea despre ceea ce se întâmplă.

La noi, legislația oferă minimumul de standarde. În ce privește achizițiile publice, tu trebuie să publici concursul de achiziții și contractul pe care l-ai încheiat. Dar după asta, tu poți să majorezi costul contractului cu 30%...

Ceea ce se întâmplă, de regulă...

Da. Noi vrem să mergem mai departe și să vedem nu doar prima etapă, dar și facturile, bonurile de casă pe care un primar le achită. Să avem o imagine cap-coadă despre tot procesul.

Deocamdată, nu am văzut contractele de achiziție pe localbudgets.viitorul.org...

Sunt mulți indicatori care încă trebuie completați. Vor fi și contractele de achiziții, dar și date despre patrimoniul, cum ar fi valoarea și suprafața fizică a patrimoniului gestionat și banii obținuți. În 2007, am efectuat un studiu în municipiul Chișinău și am stabilit că un metru pătrat se dădea în chirie cu doi lei.

Puțină lume știe, dar autoritățile locale de la noi dețin patrimoniu cu destinație economică de 15 miliarde de lei. Nu vorbesc de alt patrimoniu cum ar fi grădinițele, școlile etc. Primăriile dețin sute de mii de hectare de terenuri. Ce se întâmplă cu ele, ce fac primăriile?

Dacă o primărie are, de exemplu, 300 de hectare de teren, ce face cu ele, le dă sau nu în chirie, cu cât?

Și cui, că tot este important!

Asta e deja treaba ziariștilor să cerceteze.

Noi am introdus pe site, deocamdată, indicatorii fundamentali, date care există în spațiul public. Acum antrenăm și primăriile în proces. Dacă anumite date le poți lua centralizat de la Ministerul Finanțelor, de la Biroul Național de Statistică, facturile propriu-zise sunt la primării. Cincizeci cele mai mari primării din republică au acceptat deja să intre în procesul de transparentizare.

Scopul nostru e să ajungem la toate cele 898 de primării și acesta este un proces de fiecare zi. Orice activitate a primăriilor trebuie să fie introdusă în sistem, ca oricine să poată avea acces la informație.

Astăzi, primăriile sunt obligate să publice doar o parte din date, iar noi vrem să ajungă în spațiul public toate chestiunile care țin de activitatea primăriilor. Rolul experților este să verifice indicatorii mai sensibili, cum ar fi, de exemplu, cei legați de proprietate, pentru a ne crea o imagine despre ceea ce se întâmplă în realitate.

Dle Ioniță, cum au reacționat primăriile la această inițiativă?

Frământările lăuntrice ale primărilor nu le cunosc, dar public ei sunt dispuși să colaboreze. În momentul în care el spune că nu este de acord, deja se inculpă. De aceea, toți primării dau dovadă de deschidere.

Rezultatele nu vin deodată, mai multe state au trecut prin așa ceva.

Vor fi și alte instrumente, cum ar fi controlul intern, auditul, Inspekția Financiară etc. Dar mecanismul de transparență poate să nu indice neapărat aspecte ilegale. De multe ori, el poate vorbi despre ineficiență. Dacă vom avea primării care folosesc 90 la sută din proprietăți, iar unele - doar zece la sută, trebuie să vedem care este cauza.

Vor fi introduși din ce în ce mai mulți indicatori pentru a ne face o imagine privind activitatea primăriei. Spre exemplu, o să avem gradul de colectare a impozitului funciar sau a taxelor locale. Și dacă o să avem primării unde gradul de colectare este de 90 la sută, căci 100% nu are nimeni, și altele de doar 20 la sută, s-ar putea în cazul ultimelor să existe o lipsă a capacității de a administra, nu o cauză legată de sărăcie. Experții vor spune dacă aceasta este vina lor sau este legat de faptul că ei nu au instrumente legate de intervenție.

Sau că oamenii nu au pur și simplu bani pentru a achita impozite...

Exact. Dar pentru a ajunge la o concluzie, trebuie să știm mai întâi gradul de colectare a impozitelor.

Datoriile fiscale se ridică acum la aproximativ un miliard de lei în R. Moldova. La nivel de primării, cred că este vorba de cel puțin vreo 300 - 400 de milioane de lei.

Altceva este că am putea constata că la unele primării lucrurile se rezolvă, iar la altele - nu. Este important ca să fie scoase în spațiul public aceste informații.

Să admitem că site-ul va ajunge să ofere o multitudine de date, așa cum v-ați propus. La ce concluzii credeți că am putea ajunge?

Probabil, se va ști că aceeași capacitate de administrare fiscală rămâne destul de slabă. Noi suntem în imposibilitatea de a colecta taxe locale sau această colectare este neuniformă. Acest lucru pur și simplu se va vedea clar.

De asemenea, s-ar putea să descoperim o administrare extrem de proastă a patrimoniului public local. Vom descoperi că întreprinderi de milioane de lei sau nu activează, sau nu sunt utilizate, vom rămâne uimiți că sute de hectare de teren nu sunt utilizate conform destinației, că primăriile nu și-au revendicat drepturile asupra proprietăților etc.

Și ce ar trebui să urmeze?

Cunoașterea informației este primul pas de a rezolva o problemă. Pe site veți regăsi analize ale experților și recomandări de politici. Dacă noi vom vedea că este o problemă cu administrarea fiscală, vom face recomandări privind fortificarea capacităților primăriilor ca ele să poată colecta impozitele. Unicul instrument pe care îl are astăzi primăria este: „Hai, vă rog frumos, plătiți impozitele”. Mai mult decât rugăminți, nu mai există alte instrumente.

Primăriile se sufocă atunci când statul le obligă să treacă prin procedura de achiziții publice cele mai mici tranzacții. Mai scump costă procesul decât achiziția și nu există posibilitatea de control. Soluția ar fi să-i oblige să fie transparenti post-factum. Este suficient să publici ratingurile la carbune, lapte, pâine pentru grădiniță etc. ca să vezi ce se întâmplă cu adevărat. Iar acest lucru va fi cunoscut pe localbudgets.viitorul.org.

Dle Ioniță, vă mulțumim pentru dialog și vă urăm succese!

OPINII

Dumitru Budeanschi,
expert economic:

„Platformă unică”

Site-ul localbudgets.viitorul.org este o platformă unică de acest gen în Republica Moldova, care oferă informații într-un mod accesibil și cu o acoperire destul de mare. Unele informații prezentate pot fi accesate doar pe acest site sau sunt greu de găsit în alte surse. Această platformă este un instrument de evaluare, de promovare a transparenței și în general al bunei guvernări în APL pentru actorii de la toate nivelurile.

Informațiile și rezultatele ce le oferă site-ul pot fi ușor preluate de orice cetățean din localitățile respective pentru a le utiliza în raport cu autoritățile, inclusiv ca argumente în campania electorală. Astfel, campania electorală și competiția electorală poate deveni mai constructivă, bazată pe date și fenomene concrete. În afară de informații despre buget, este și o platformă de benchmarking pentru APL cu referire la transparență. Este un instrument de analiză primară pentru jurnaliști, activiști, studenți, autorități și pentru experți.

Veaceslav Kunev,
președintele ATIC:

„Evaluări utile”

Această platformă este cu adevărat un proiect IT destul de interesant, care va îmbunătăți în mod real transparența bugetelor locale. Acum ar trebui de făcut în așa fel, încât oamenii din fiecare sat să determine eficiența reală a autorităților locale în funcție de acești indicatori de pe site. Aceste evaluări vor fi extrem de utile în caz de atacuri nefondate în timpul campaniilor electorale.

Îmi amintesc că, atunci când am mers în localitatea Nova Zagora din Bulgaria, am văzut pe ușa primăriei locale afișat ratingul de credit al localității publicat de Fitch. Acest lucru m-a surprins, iar primarul de aici mi-a spus că acest lucru este unul dintre puținele instrumente prin care atrage investiții în localitate și își prezintă darea de seamă în fața locuitorilor comunității săptămânal, la televiziune.

Cred că, la alegerile din 2018, se vor putea pune multe întrebări interesante primarilor din R. Moldova, reieșind din datele publicate pe acest portal.

Recomand crearea unei pagini pe Facebook în care să fie publicate informații legate de proiect, pentru a iniția discuții și a face mai vizibilă această platformă.

Mihai Manoli, dr. în economie,
conferențiar universitar ASEM:

„Se instituie un control”

Este un proiect extrem de util pentru contribuabilii și societatea din R. Moldova. Oamenii trebuie să cunoască informația despre bugetele locale, care sunt finanțele și cum sunt utilizate sursele financiare. În așa mod, are loc supravegherea activității autorităților publice locale, se instituie un control care contribuie la îmbunătățirea gestionării bugetelor locale.

Pe site este necesară modificarea permanentă a datelor și indicatorilor, astfel încât cifrele să fie cât mai actuale.

Sunt sigur că acest proiect va clarifica multe lucruri și le va fi extrem de necesar inclusiv studenților de la facultățile de Economie și Finanțe din R. Moldova.